

פורים

קל. לפורים

מקור: כ"י אוקספורד 2849/12. נדפס: הברמן, ברכות מעין שלוש, עמ' עט-פ.

ברכת מזון לפורים

אֲבָרְךָ לְעוֹשֵׁה נִסִּים
 בַּיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים
 גִּזְרֵהֶם לְהַשְׁמִיד עַמּוּסִים
 הוֹדִי הַפִּיר עֲצָתוֹ וְהַחִישׁ לָנוּ נִסִּים

כב>תוב> ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו
 ותלו אותו ואת בניו על העץ (אסתר ט, כה)
 ונא>מר> פתניח >את ירך ומשביע לכל חי רצון< (תה' קמה, טז)
 ב>רוך< א>תה> יי הזן את הכל

5 חִינָנָה וְצִמָּה אוֹמָה
 וְנִתְּלָה עַל חֲמִשִּׁים אֲמָה
 זָכַר מְרַדְכִי וַיִּשְׁבֶּךְ חֲמָה
 חֵי הַחִישׁ אוֹרָה וְשִׁמְחָה מְכַל אוֹמָה

כב>תוב> ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (אסתר ח, טז)
 ונא>מר> ואכלת ושבעת >וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך< (דב' ח, י)
 ברוך אתה יהוה על הארץ ועל המזון

5 חִינָנָה י' תלויה חתימת הברכה: על הארץ לפניו מחוק הזן

1 לעושה נסים: להקב"ה. 2 בימים... ונעשים: ימי הפורים, על פי אסתר ט, כה. 3 עמוסים: עם ישראל, על פי יש' מו, ג: 'העמסים מני בטן'. 4 דודי: הקב"ה. הפיר עצתו: השווה יש' ח, י: 'עצו עצה ותפיר', הנדרש על נפילת המן באסתר רבה ז, יג; והשווה גם לשון תפילת 'על הנסים': 'זאתה ברחמיך הרבים הפרתה את עצתו'. 5 אוימה: כנראה צ"ל 'אֲוִימָה' (כינוי לכנסת ישראל על פי שה"ש ו, ד; ו, י: 'אֲוִימָה כנגדגלות'). אך אולי ניתן לקיים את נוסח הפנים ולנקד 'אֲוִימָה', כלומר, זו שעליה איים המן. חִינָנָה... אוימה: כנסת ישראל התפללה וצמה על גזירת המן; והשווה אסתר ד, ג: 'אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד'. הפייטן מילא את מקומו של האות ה' באקרוסטיכון בתיבה 'חִינָנָה'; וראה במבוא, סעיף 7.3.8.1, הערה 658. 6 ונתלה... אמה: המן נתלה על עץ גבה חמישים אמה, על פי אסתר ז, ט-י. 7 זכר מרדכי: מוסב כנראה על אחשוורוש, שזכר את מעשהו הטוב של מרדכי (אסתר ו, א-ג), ובהמשך נרגע מחמתו (אסתר ז, י). אך אולי מתכוון הפייטן גם להקב"ה, שזכר את זכויותיו של מרדכי, ובעקבות כך הסיר את חמת המן העמים מעמו. 8 חֵי: הקב"ה (פנייה). אורה ושמחה: על פי הפסוק המובא בסמוך. מכל אומה: כנראה: למעלה מכל אומה. אך אולי יש לפרשו על דרך אסתר ט, טז: 'זונח מאיביהם': תחיש להם שמחה ומנוחה מן האומות הרודפות אותם.

יַעֲזֵן לְהַשְׁמִיד מִי זֹאת עֲלֶה
 10 בִּי הָמָן עַל הָעֵץ נִתְּלָה
 לְבַשׁ מְרֻדְדֵי עֲטָרַת גְּדוּלָּה

כב>תוב> ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוע
 וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה
 ונא>מר> בונה ירושלם יהוה >נדחי ישראל יכנס> (תה' קמז, ב)
 >ברוך... בונה>

9 האקרוסטיכון לקוי ובנראה דילג המעתיק על טור אחד. יעז: עלה: המן נתן עצה לאחשורוש להשמיד את עם
 ישראל (מי זאת עלה, על פי שה"ש ג, ו; ח, ה); והעניין על פי אסתר ג, ח-ט. 10 כי: כאשר (והעניין יורד לטור
 הבא). 11 לבש... גדולה: על פי הפסוק המובא בסמוך.

קלא. לפורים

מקורות: כ"י אוקספורד 2874.9 (12-1), נוסח הפנים לטורים אלה, א; כ"י קיימברידג' T-S H 12.28 (16-2), נוסח היסוד לטורים 16-13, ב; כ"י קיימברידג' T-S H 6.37 (11-1), ג; כ"י קיימברידג' T-S NS 157.191 (12-2), ד. החטיבה הרביעית (טורים 16-13) מועתקת בכ"י ב בלבד, ואילו בכתבי היד האחרים ההעתקה כוללת שלוש חטיבות בלבד. נדפס: הברמן, ברכות מעין שלוש, עמ' פ-פא (11-1).

ברכה לפורים

אָדוֹן כָּל מַעֲשִׂים
בְּשׁוּשָׁן עֲשִׂיתָ לָנוּ נְסִים
גָּאֲלִינוּ וְנִהְיָה שְׂמֵחִים וְשָׂשִׁים
דְּרָשִׁינוּ בְּיָמֵינוּ נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים

ככ>תוב> והימים האלה <נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם> (אסתר ט, כח) ונאמר פותח את ידיך <ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז) ב>רוך אתה< יי הזן את הכל

5 הַדָּסָה וּמִזֶּרֶם הַפִּילֹה עֲתִידָה
וּמִחֲשֶׁבֶת צָר הוֹפְרָה
זְכוּת נוֹחֲלֵי אֶרֶץ וְתוֹרָה
חֲדוּהָ לִיהוּדִים הֵיטֵה אֹרֶה

ככ>תוב> ליהודים היתה <אורה ושמחה וששן ויקר> (אסתר ח, טז) ונאמר ואכלת ושבעת <וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך> (דב' ח, י) ב>רוך אתה< יי על הארץ ועל המזון

כותרת: ברכת פורים ג ברכה לפורים ד 2 בשושן אחריו נוסף הבירה ג עשית עשית ג [עשית ג גאלינו] גואלנו בג שמחים ג 4 דרשינו דשנינו ברצון בג דשנינו [צון ד כימים] הימים ג 5 הפילו היתפללו ב התפללו ד 6 הופרה הופרה ג ומחשבת... הופרה ומחסה בצר הוא פרה ב 7 זכות... ארץ זכור ברית ג זכ... [כנשמחה נוחלין] ארץ ברית ול פני 'כנשמחה' נוסף בין השיטין היתה ב זכות כצמחה לנוחלי ארץ ברית ד

1 אדון כל מעשים: הקב"ה (כינוי זה נמצע כבר בספרי דברים שד, עמ' 323 [בתוך צידוק הדין], וכן בברייתא בבבלי חגיגה ג, ב; והוא עולה גם בתפילת 'ברוך שאמר'). 3 שמחים וששים: השווה אסתר ח, יז: 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר'. 4 דרשינו... ונעשים: תדרשינו ותושיענו עכשיו כמו שעשית בימי הפורים ('ימים נזכרים ונעשים', על פי הפסוק המובא בסמוך). 5 הדסה ומור: אסתר (על פי אסתר ב, ז) ומרדכי (השווה בבלי חולין קלט, ב: 'מרדכי מן התורה מנין, דכתיב "מר דרור" (שם' ל, כג)). הפילו עתירה: התחננו, התפללו (ונקט הפייטן בלשון 'הפילו' כדי להנגיד את מעשיהם כנגד מעשי המן, אשר 'הפיל פור' [אס' ג, ז; ט, כד]). 6 מחשבת צר: מזימתו של המן ('צר', על פי אסתר ז, ו: 'איש צר ואויב המן הרע הזה'). וללשון 'מחשבת' השווה אס' ח, ה: 'מחשבת המן בן המדתא'. 7 זכות... ותורה: בזכות עם ישראל ('נוחלי ארץ ותורה'); ומוסב כנראה על הפרת מחשבת המן, הנזכרת בטור הקודם. והשווה נוסח כ"י ד: 'זכות כצמחה לנוחלי ארץ ברית'. 8 חדוה... אורה: שיעורו: ליהודים היתה אורה וחדוה, על פי הפסוק המובא בסמוך.

טלאים אשר נתנו לטבחא
 יצאו מן צורה לרבחה 10
 בן תצילינו מיום אנחה
 לעשות ימי משתה ושמחה

כב>תוב> כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון >לשמחה ומאבל
 ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים>
 (אסתר ט, כב)
 בנה ירושלם יי >נדחי> ישראל >יכנס> (תה' קמז, ב)
 ב>רוך אתה> יי בנה ירושלם

מאת נפלה סונה
 עשו פורי צבאיך קונה
 מאיך אשר תקנה 15
 תיטיבינו והיה למלך משנה

כב>תוב> כי מרדכי הן[הו]די משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ור[צוי לר]וב אחד (!) דורש טוב
 לעמו ודובר שלום לכול זרעו[ו] (אסתר י, ג)
 ונ>אמר> ויתלו את המן על העץ אשר היבין למרדכין וחמת המלך שככה (אסתר ז, י)
 ונ>אמר> טוב יי לכל רחמיו (!) על כל[ל] מענשיו[ו] (תה' קמה, ט)
 ב>רוך> אתה יי הטוב והמ[יטיב לכל]
 יתברכו

9 נתנו ניתנו ג יתנו ב 10 מן[צורה] מצרה בגד לרבחה בגד 11 כן... אנחה כן נישמחו (!) אם הבנים סמחה ב כעת
 תשמחים באם הבנים שמחה ג כן ישמחו באם הבנים שמחה ד 12 לעשות... ושמחה להיות כן למו כל מדינה ססון ושמחה ב
 להיות למו כן בכל מדינה ששון ושמחה ד המעתיק דילג על שורה זו ג שרשרת הפסוקים: אסתר ח, יז
 במקום הפסוק הראשון בד

10 טלאים... לטבחא: עם ישראל, שהיו כמו צאן לטבחא בשל גזירת המן. לרבחה: צ"ל: 'לרְחֹחַ' כמו במקבילות.
 11 מיום אנחה: מן הגלות. אולם מן מקבילות עולה נוסח שונה של הטור; כ"י ג גורס: 'בן תשמחים באם הבנים
 שמחה', וכך גם כ"י ב, ד (בשינויים קלים). יש לציין כי נוסח חלופי זה מוסיף התייחסות לירושלים ('אם הבנים
 שמחה', על פי תה' קיג, ט ומדרשו בפסדר"כ [כ, א, עמ' 311]); נושא זה חסר בנוסח היסוד של הפיוט. (ברם קיימות
 ברכות המזון מפויטות נוספות המקדישות את החטיבה השלישית לדיון כללי בגאולה בלי לרמוז לירושלים דווקא;
 ראה על כך במבוא, סעיף 9.3.1, ובהערה 925 שם). 12 לעשות... ושמחה: על פי הפסוק המובא בסמוך.
 13 מאת: הנוסח משובש, ואולי צ"ל: 'מאז'. נפלה סונה: על פי פשוטו מדובר ביציאת מצרים ('סונה' היא עיר
 במצרים על פי יח' כט, י); אך אולי התכוון הפייטן לנפילת המן, ובמילה 'סונה' התכוון לאויבי ישראל בכלל והמן
 ביניהם. 14 פורי: הפור שלי, וכונתו לחגיגת ימי פורים (אך אולי צ"ל 'פור' או 'פורים'). עשו... צבאיך: עם ישראל
 ('צבאיך') חגגו את ימי הפורים. קונה: הקב"ה (על פי בר' יד, יט: 'קנה שמים וארץ'). 15 מאיך: מתבקש כאן כינוי
 לעם ישראל, אך הנוסח כנראה משובש. אשר תקנה: הפייטן מדבר בגאולת העם; והשווה יש' יא, יא: 'יוסיף אדני
 שנית ידו לקנות את שאר עמו'. 16 תיטיבינו... משנה: תיטיב לנו כמו שהיטבת למרדכי כאשר העלית אותו
 למשנה למלך (על פי הפסוק המובא בסמוך).

קלב. לפורים

מקורות: כ"י קיימברידג' T-S H 11.28 (נוסח היסוד, א); כ"י קיימברידג' T-S NS 200.24 (17-24, ב).
נדפס: הברמן, מעין שלוש, עמ' פא.

ברכת פורים

אֶהוּבִידְ לְטוֹבָה תִּדְרוֹשׁ
בִּימֵי הַפּוֹרִים הָיוּת לְמוֹ תִּלּוּי רֹאשׁ
גּוֹי אֲשֶׁר פָּדִיתָה מֵרֹאשׁ
דְּרוֹרָם לְהַמְצִיא כְּבִימֵי אֲחִישָׁרוֹשׁ

5 הַחַיִּישׁ לְמוֹ צִדְקַת שְׁנֵי עֶפְרַיִם
וְלַפְּרוֹת וְלַרְבּוֹת יִהְיוּ רַבִּים וּפְרִים
זְכוּתָם חֶפֶס בְּכֶסֶף כִּיפּוֹרִים
חֲשׂוֹק לְהַקְדִּימָה לִימֵי הַפּוֹרִים

ככ>תוב> על כן קראו לימים הא>לה> פורים >על שם הפור על כן על כל דברי האגרת הזאת ומה
ראו על ככה ומה הגיע אליהם> (אסתר ט, כו)
ונ>אמר> פותח >את ידך ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז)
>ברוך... הזן>

1 אהוביד: ישראל; והשווה אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מג (עמ' סא): 'ישראל נקראו אהובים שנאמר אהבתי אתכם אמר ה'". לטובה תדרוש: למליצה השווה אסתר י, ג: 'דרש טוב לעמו' (ומוסב של על מרדכי). 2 תלוי ראש: נשיאת ראש, התרוממות. ביטוי זה מופיע במדרש בהקשר של מחצית השקל: 'נתת לנו תלוי ראש על ידי משה ואמרת "כי תשא את ראש בני ישראל"' (פסדר"כ כי תשא, סימן א, עמ' 17); וראה לשון קרוב יותר למדרש בנוסח ב של הפיוט להלן: 'ליתת להם תלוי ראש'. על פי משנה שקלים א, א, מכריזים על נתינת מחצית השקל בראש חודש אדר; והשווה להלן בביאור לטורים 7-8 למסורת מדרשית המקשרת בין מצווה זו לבין פורים. 3 גוי... פדיתה: עם ישראל, אשר פדית ממצרים (השווה שמ"ב ז, כג: 'עמך אשר פדית לך ממצרים'). מראש: מלפני זמן רב, בתחילת הדורות. 4 דורם להמציא: לתת להם את חירותם, כלומר: להושיעם. 5 צדקת שני עפרים: זכותם של משה ואהרן (שני עפרים), על פי שה"ש ד, ה ומדרשו בשה"ש זוטא, פרשה ד: "'שני שדיך כשני עפרים" זה משה ואהרן). והשווה שמות רבה (טו, ג): 'דיין להם לישראל שיגאלו בזכות משה ואהרן'. 6 ולפרות... ופרים: התחביר קשה, אך באופן כללי מדובר בבקשה לגידול העם; ולצירוף הלשונות השווה בר' א, כח: 'פרו ורבו'. 7-8 זכותם... להקדימה: תקדים את זכויות העם מנתינת מחצית השקל ('כסף כיפורים', על פי שמ' ל, טז) לצרות העתידות לבוא עלינו כדוגמת גזירת המן בימי הפורים. והשווה במסכת סופרים כא, ב, עמ' 355: 'זבאחד באדר משמיעין על השקלים, ולמה באחד באדר, שהיה צפוי וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שהיה המן הרשע עתיד לשקול ככרותיו על ישראל, לפיכך הקדים ואמר למשה שיהו שקלי ישראל קודמין לשקלי המן'.

טעם מעדני מן
 10 יצקתה להם על טל מיומן
 כהרף תופיע מתימן
 לגואלם כגאלתם מידי המן

משאלותם בטוב תלמא
 נחותם על צבי קצוות ת[...א
 15 שמחם בדת ובקריית מוריד ומעלה
 עשות י[מי] הפורים האלה

ככ>תוב> והימים האלה נזכרים [ונעשים] >בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר
 וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם> (אסתר ט, כח)
 [ונ>אמר ו]אכלת >ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך> (דב' ח, י)
 >ברוך... על הארץ<

9 טעם... מן: המן הטעים והמעודן. 10 יצקתה להם: שפכת עליהם, הורדת להם. על טל מיומן: המן ירד על גבי
 שכבת טל ('טל מיומן', טל המזומן לכך); והשווה מדרש שכל טוב (שמ' טז, יד; עמ' 242): 'טל מלמטה וטל
 מלמעלה והמן באמצע, בשביל שלא יתלכלך'. 11 תופיע מתימן: השווה חבקוק ג, ג: 'אלוה מתימן יבוא'.
 12 כגאלתם: כמו שגאלת אותם. 13 תלמא: צ"ל: 'תמלא'. משאלותם וכו': השווה תה' כ, ו: 'מלא יי כל
 משאלותיך'. 14 נחותם... צבי: להדריכם לארץ ישראל ('צבי', על פי יח' כ, ו: 'צבי היא לכל הארצות'). קצוות
 ת[...א: כתב היד לקוי, ואולי מדובר בקיבוץ גלויות ישראל, הנמצאות בקצוות הארץ. 15 מוריד ומעלה: הקב"ה
 (פנייה); השווה שמ"א ב, ו-ז: 'מוריד שאול ויעל... משפיל אף מרומם'.

פְּקוּד כָּל מַחֲבִי
צְבָאוֹת כְּנַת מְלָכִי
[קְהִילָה] לֹת מְבֹרְכִי
רֹמֶם כְּגִדּוּלַת מְרָדְכִי 20

שׁוֹכְנֵי [עַפָּר] תַּחֲיִיָּה
שְׂדֵי אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה
[תְּשִׁיב] [שָׁב] וְתִינֶנּוּ כְּחֹלְמִים וְנַחֲיָה
תְּרֹמֶם כְּבוֹד בִּיתְךָ [וְתִיאֲמִיר] גְּדוּל יְהִיָּה

ככ>תוב> גדול יהיה כבוד >הבית הזה האחרון מן הראשון אמר יי צבאות ובמקום הזה אתן שלום
נאם יי צבאות> (חגי ב, ט)
ונ>אמר> בונה >ירושלים יי נדחי ישראל יכנס> (תה' קמז, ב)
>ברוך... בונה>

17 פקוד נוסף אחריו ל...וב ב מחכיי ח' כתובה על גבי אות אחרת א 19 [קְהִילָה] לֹת קְהִילָה ב 20 כְּגִדּוּלַת כְּגִדּוּלַת
ב מְרָדְכִי ב' כתובה על גבי אות אחרת א 21 תַּחֲיִיָּה תַּחֲיִיָּה ב 22 שְׂדֵי אֱהִיָּה שְׂדֵי הִיָּתָה ב 23 [תְּשִׁיב] [תְּשִׁיב] [תְּשִׁיב]
[שָׁב] וְתִינֶנּוּ הַשְּׁלָמָה עַל פִּי ב וְנַחֲיָה נִיָּה ב 24 תְּרֹמֶם תְּרֹמֶם ב בִּיתְךָ ב' כתובה על גבי ח' א [וְתִיאֲמִיר]
הַשְּׁלָמָה עַל פִּי ב

17-18 מחכיי עם ישראל, המייחלים להקב"ה (השווה תה' לג, כ: 'נפשנו חכתה ליי', ועוד כיו"ב). כנת מלכיי:
ישראל, שהם זרע מלכים. פקוד... מלכיי: תזכור את עמך ישראל; וללשון השווה תה' פ, טו-טז: 'זפקד גפן זאת...
וכנה אשר נטעה ימינך'. 19-20 [קְהִילָה] לֹת... מְרָדְכִי: תרומם את ישראל ('קְהִילָה מְבֹרְכִי') בדומה לגדולת
מרדכי (והמליצה על פי אסתר ט, ב). 21 שׁוֹכְנֵי... תַּחֲיִיָּה: תַּחֲיִיָּה את המתים; והשווה יש' כו, יט: 'יחיו מתים...
ורננו שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם'. 22 אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה: הקב"ה, על פי שמ' ג, יד. 23 [תְּשִׁיב]... כְּחֹלְמִים: השווה תה' קכו, א:
'בשוב יי את שיבת ציון היינו כחלמים'. 24 תְּרֹמֶם... יהיה: מוסב על בניית המקדש, על פי הפסוק המובא בסמוך.

קלג. לפורים

מקורות: כ"י אוקספורד 2720/3. נדפס: הברמן, ברכות מעין שלוש, עמ' פב.

ללפור

אַהוּבִּיךָ לְטוֹבָה תִּדְרוֹשׁ
בִּימֵי הַפּוֹרִים לְתֵת לָהֶם תְּלוּי רֹאשׁ
גּוֹי אֲשֶׁר אֶהְבֶּתָּה מֶרֶאשׁ
דְּרוֹשׁ לָנוּ טוֹבָתְךָ וְחֵישׁ לָנוּ יְשׁוּעָתְךָ

כב>תוב> ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (אסתר ח, טז)
ונ>אמר> פותח >את ידך ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז)
>ברוך... הזן<

5 ובכל מדינה ומדינה שמחה
והסרתה אתה ממנו אנחה
ונתתה לנו מנוחה
תביא לנו אורה ושמחה

כב>תוב> אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה (תה' צז, יא)
ונ>אמר> ואכלת >ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך> (דב' ח, י)
>ברוך... על הארץ<

פיוט זה הוא כנראה עיבוד משני של פיוט קלב; ראה על כך במבוא, סעיף 5.4. 2-1 אהוביך... ראש: ביאור לטורים
אלה ראה לעיל בנוסח א של הפיוט. 3 אהבתה מראש: כבר מראשית אהבת את עמך (השווה אולי הושע יא, א:
'כי נער ישראל ואהבהו' ומדרשו על אהבת הקב"ה לכנסת ישראל בימי ראשיתה בפסדר"כ ויהי ביום, סימן ב, עמ'
3). דרוש... טובתך: למליצה השווה אס' י, ג: 'דרש טוב לעמו' (ומוסב שם על מרדכי). 4 וחיש לנו ישועתך:
החרוז לקוי, והשווה סיומה של המחרוזת המקבילה בפיוט קלב: 'בְּבִימֵי אֶחָשְׁוֹרוֹשׁ'. 5 ובכל... שמחה: על פי
אסתר ח, יז: 'ובכל מדינה ומדינה... שמחה וששון ליהודים'. 7 ונתתה לנו מנוחה: ללשון השווה מל"א ח, נו: 'ברוך
יי אשר נתן מנוחה'; ולעניין השווה אסתר ט, טז: 'זנוח מאיביהם'. 8 אורה ושמחה: לכאורה הכוונה העיקרית היא
לאסתר ח, טז ('ליהודים היתה אורה ושמחה'), השייך לימי הפורים. אך הפסוק הנ"ל כבר הובא בשרשרת הפסוקים
הראשונה, ועל כן מביא הפייטן כאן פסוק אחר, הכולל גם הוא לשון 'אור' ולשון 'שמחה'.

10 בִּי מֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי
 שְׁמַחְהוּ דוּדִי
 וְאַמְצָהוּ וְחֻזְקִיהוּ יְדִידִי
 וְזֶרְעוֹ עֲשֵׂה לָהֶם טוֹב בְּלֹא פֶחַדִּי

ככ>תוב> שמחו ביי וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב (תה' לב, יא)
 ונ>אמר> בונה >ירושלים יי נדחי ישראל יכנס< (תה' קמז, ב)

ותקול ועל הניסין הגבורות כולהא אדא גית אלא בימי קול מרדכי ואסתר כשעמד עליהם המן עלא
 אלנסק אלא כודהא תקול
 >ברוך...< בונה ירושלם אמן בימינו

10 דודי: הקב"ה. 11 ואמצהו וחזקיהו: כנראה: כן תמשיך לחזק את מרדכי ואת זרעו. ניקדתי בציווי על פי הכתיב
 של התיבה 'וחזקיהו', ובהתאם לניקוד המילה בכתב היד. אולם אולי צ"ל: 'וְאַמְצָהוּ וְחֻזְקִיהוּ', בזמן עבר. ידידי:
 הקב"ה; והשווה אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מג (עמ' סא): 'הקב"ה נקרא ידיד שנאמר "אשירה נא לידידי" (יש' ה,
 א)'. 12 בלא פחדי: כנראה: תן להם חיים ללא פחד וחרדה.

קלד. לפורים

מקורות: כ"י אוקספורד 2700, עמ' 32-33 (נוסח היסוד, א); כ"י קיימברידג' T-S H 11.88 (כולו, לקוי מאוד, ב); כ"י קיימברידג' T-S NS 115.91 (16-28, לקוי מאוד, ג); כ"י קיימברידג' T-S NS 277.128 (30-36, ד). נדפס: הברמן, ברכות מעין שלוש, עמ' פב-פג.
חתימה: אלעזר חזק; ייחוס: ספק-קלירי (ראה במבוא, סעיף 3.3.2).

ברכת מזון

אֲנַחְתִּינוּ הַפּוֹךְ לְשִׁמְחָה
בְּאֵם הַבָּנִים שְׂמִיחָה
גְּאוּלָּה לְעִבְדוֹתֵינוּ הַצְמִיחָה
דְּאוֹת לִפְנֵינוּ הַנִּיחָה

5 הַמוֹם הַמֵּם בְּהֶמֶן
וְתִקְרַב הָעֵת וְיִגִּיעַ זְמַן
זֶרַח וּבֹא מִתִּימָן
חֲפִישׁ עִם לֹא אֶלְמָן

10 טוֹעִים סִכְסָךְ בְּעִבְרָה
יְדִידִים סוֹכִיךְ בְּאַבְרָה
כִּי לֹךְ יִי הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה
לִיְהוּדִים הַצְמִיחַ בְּאֵז שְׂמִיחָה וְאוֹרָה

כותרת: [ב]רכה [פורים] ב 3 גאולה גאלה ב 6 ותקרב העת ויגיע ויגע קץ ויקרב ב 10 ידידים יהודים ב 11 יין לית א ב 12 ליהודים לפניו מחוק כב א

1 אנחתינו... לשמחה: המליצה על פי אסתר ט, כב: 'אשר נהפך להם מיגון לשמחה'. ולצירוף לשונות 'אנחה' ו'שמחה' השווה יש' לה, י: 'ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה'. 2 באם... שמחה: על פי תה' קיג, ט, ומוסב כאן כנראה על ציון, על פי מדרשו בפסיקתא דרב כהנא (רני עקרה א, עמ' 311). 3 גאולה... לעבדותינו: תצמיח לנו גאולה במקום עבדות. 4 דאות: כמו: דאבת. חילופים של ב/ו קיימים בשורש זה בקטעי הגניזה; השווה למשל את הביטוי 'דאווה נפשינו' המועתק בכ"י אוקספורד 2714/2. לחילופים נוספים בספרות ימי הביניים ראה מילון בן יהודה, ערך 'דאווה'. 5 המום... כהמן: תטיל מבוכה על אויבינו, כמו שעשית להמן (או: כמו שרצה המן לעשות לישראל; השווה אס' ט, כד: 'זהפיל פור... להמם ולאבדם'). 'המום' הוא מקור פרוד של השרש 'המם', 'הומם' הוא ציווי של בניין קל (=הם אותם). 6 ותקרב... זמן: הגאולה תבוא. 7 זרח ובא מתימן: השווה חב' ג, ג: 'אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר פארן' וכן דב' לג, ב: 'י מסני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן'; ומדבר הפייטן בביאת הגאולה. 8 חפיש... אלמן: תביא חופש וחרות לעמך ('עם לא אלמן', על פי יר' נא, ה: 'כי לא אלמן ישראל'). 9 טועים סכסך: תעורר מריבות בין הרשעים (לביטוי השווה יש' ט, י: 'זאת אויביו יסכסך'). בעברה: בכעס. 10 ידידים: ישראל; והשווה אבות דרבי נתן (נוסחא ב, פרק מג, עמ' סא): 'ישראל נקראו ידידים שנאמר 'ונתתי את ידידות נפשי' (יר' יב, י). ידידים... באברה: תגן על ישראל; והמליצה על פי תה' צא, ד: 'באברתו יסך לך'. ולשון 'סוכיך באברה' נופל על לשון 'סכסך בעברה' בטור הקודם. 11 כי... והגבורה: דהי"א כט, יא. 12 כאז: כמו בימי מרדכי ואסתר. ליהודים... ואורה: על פי הפסוק המובא בסמוך.

כב>תוב> ליהודים היתה א>ורה> ושם>חה> וש>שן> ויקר (אסתר ח, טז)
ונ>אמר> פותיח את יד>ך ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז)
ב>רוך...< הזן

מחשבת בן בליעל
נפלה והופרה ממעל
שחקה עליו עת במעל
על פועל אשר פעל 15

פוארה בדת הדסה
ציץ ימיני בברית נתנשא
קרב ובצילך חסה
רצונך בארץ חפץ עשה 20

שברתה זרוע המן
שרתה באון נאמן
תפארת ממלך נתימן
תכריך בוך וארגמן

14 ממעל) מפעל ב 17 בדת) מלכות ג 18 ציץ) צץ ג 21 שברתה) שברת ב שיברתה ג

13 מחשבת... בליעל: מזימתו של המן ('בן בליעל'); ולמונח 'מחשבת' בהקשר זה השווה אסתר ח, ה: 'מחשבת המן בן המדתא'. 14 ממעל: מלמעלה, מן השמים. 15 שחקה עליו: כנראה: המזימה שהוא תכנן לעגה לו והתהפכה נגדו; והשווה אסתר ט, כה: 'ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ'. עת במעל: הנוסח נראה משובש, ואולי צ"ל: עת מעל, כלומר, בשעה שניסה לבצע את מזימתו הרעות נגד היהודים. 17-18 בטורים אלה הכניס הפייטן אזכורים של התורה והברית, על פי דרישת התלמוד לברכה זו; אולם, הקשר שבין נושאים אלה לבין סיפור אסתר אינו תמיד ברור. 17 פוארה... הדסה: אסתר ('הדסה', על פי אסתר ב, ז) עוטר בתורה ('בדת'); ואולי הכוונה לכך ששמרה על התורה בבית אחשורוש, או שזכתה להיבחר בזכות התורה. וייתכן שיש בטור זה גם רמז לבקשותיה של אסתר, שנהפכו ל'דת' בשושן; השווה אסתר ט, יג-יד: 'ותאמר אסתר... ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום... ותנתן דת בשושן'. והשווה גרסת כ"י ג, לפיה מדובר בפאר המלכות של אסתר. 18 ציץ ימיני: מרדכי, שהיה מזרע בנימין, על פי אסתר ב, ה: 'ושמו מרדכי... איש ימיני'. בברית נתנשא: כנראה: מרדכי נתנשא לגדולה בזכות דבקותו בברית ה'. 19 קרב: מרדכי התקרב אליך ושם כך את בטחונו. 20 בארץ חפץ: כנראה: מרדכי עשה את רצונך עבור עם ישראל ('ארץ חפץ', על פי מלאכי ג, יב: 'כי תהיו אתם ארץ חפץ'). אך אולי 'ארץ חפץ' משמש כאן ככינוי לעולם בכלל, או לשושן בפרט. 21 שברתה זרוע: למליצה השווה תה' י, טו: 'שבר זרוע רשע' ועוד כיו"ב. 22 שרתה... נאמן: ראית את צערו של מרדכי ('נאמן'); וכנראה מדובר באבלו של מרדכי בעקבות גזירת המן, המתואר באסתר ד, א. ולהוראת המילה 'און' מלשון צער, השווה בר' לה, יח: 'ותקרא שמו בן אוני'. 23-24 נתימן: הזמן, הוכן. תפארת... וארגמן: לפי בקשתו של אחשורוש ('מלך'), הוכן למרדכי 'תכריך בוך וארגמן', על פי הפסוק המובא בסמוך. ואולי התיבה 'מלך' כאן מוסבת על הקב"ה, שתכנן את עלייה שהביאה לישועתם.

כב>תוב< ומרדכי יצא (!) בלבוש מלכות ת>כלת< ו>חור< ו>עטרת< ז>הב גדולה ותכריך בוץ וארגמן
והעיר שושן צהלה ושמחה> (אסתר ח, טו)
ונ>אמר< ואכלתה >ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך< (דב' ח, י)
ועל הנסים
ב>רוך...< על הארץ

25 אָצוּ מְרִיעִי
לְשִׁנוֹת סֵדֶר עֲרֵכִי
עַל זֹאת יִשְׁמְעוּ בְּרוּכֵי
בְּרוּךְ מְרִדְכִי

30 זֵיד קֶצֶף כִּילָק מְנַתֵּר
רְמִים וְעִלְיוֹנִים אֵץ לְחַתֵּר
חִיבֵל עֲצָתוֹ אֶל מִסְתַּתֵּר
אֵף עַל יְדֵי בְּרוּכָה אֶסְתֵּר

35 זָרַח לְצִיּוֹן גּוֹאֵל
קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
וְיִקְשִׁיבוּ מִפֶּיךָ אֵל
בְּרוּכִים יִשְׂרָאֵל

כב>תוב< ברוכים אתם ליי עושה שמ>ים< וארץ (תה' קטו, טו)
ונ>אמר< בונה ירוש>לם יי נדחי ישראל יכנס< (תה' קמו, ב)
ב>רוך...< בונה ברח>מיו ירושלים>

25 מריעיין מריעי מכיי ב מריעי ומ5[... ג 27 ישמעו ברוכיי] יפוצצו בחכיי ב 28 מרדכי'ד' בין השיטין א 29 זיד קצף] זיד
קפץ ב 30-31 הטורים חסרים ב 32 אף על ידין על זאת ינאמו ב על זאת יאמרו ד 35 מוקשים מפיר ב 36 ברוכים
נוסף לפניו [...] [אם ד ישראל] נוסף לפניו כל ב

25-36 להחשת המקצב בחטיבה זו ראה במבוא, הערה 591. 25 אצו מריעי: אויביי מיהרו. אולם החרוז לקוי, ויש
לגרוס ככ"י ב: 'אצו מריעי מכיי'. 28 ברוך מרדכי: כלשון המענה שאומרים בסוף המגילה; השווה מסכת סופרים
יד, ג (עמ' 254): 'ואחר כך מקלס לצדיקים, ברוך מרדכי, ברוכה אסתר, ברוכים כל ישראל'. ועל פי אמירה זו
מיוסדות גם שתי המחזרות הבאות. 29 זיד קצף: המן ('זיד') כעס; אולם נראה יותר גרסת כ"י ב: 'קפץ',
המתאימה יותר ללשון 'מנתר' בסוף הטור. כילק מנתר: כמו הילק (מין קרוב לארבה) הקופצים על הארץ. ללשון
'מנתר' השווה וי' יא, כא: 'מכל שרץ ההלך על ארבע... לנתר בהן על הארץ'. 30 רמים... לחתר: מיהר המן
לעקור את היהודים ('רמים ועליונים', אולי על שום שהם אינם כורעים ומשתחוים להמן [אסתר ג, ב]). 31 אל
מסתתר: הקב"ה, על פי יש' מה, טו. 32 אף... אסתר: כנראה: עצתו הופרה בעזרת אסתר הברוכה; אך נראית
יותר גרסתו של כ"י ב ('על זאת ינאמו ברוכה אסתר'), המתייחסת ל'ברוכה אסתר' כמענה ליטורגי (והשווה לטורים
27-28 לעיל ולטורים 35-36 להלן). ברוכה אסתר: ראה לעיל בפירוש לטור 28. 33 זרח: הזרית, הצמית.
34 קדוש ישראל: הקב"ה (פנייה), על פי מל"ב יט, כב, ועוד כיו"ב. 36 ברוכים ישראל: ראה לעיל בפירוש לטור
28; והשווה גרסת כ"י ב ('ברוכים כל ישראל'), המקביל לנמצא במסכת סופרים המצוטטת שם.

קלה. לפורים

מקור: כ"י קיימברידג' T-S NS 115.103

ברכת פורים]

[איש קורץ אץ ל...]
 [...] הרעה חשב להמ...]
 [...] יה וקויתי למעודדי
 על [...] איש יהודי / החזיקי והעמיד

כב>תוב> איש יהודי >היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני> (אס' ב,
 ה)
 ונ>אמר> פותח >את ירך ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז)
 ב>רוך...< הון

5 ראה המן וגבר [...]מורא
 ויזם לעקור שורש זמורה
 וזעק ימיני לגדול ונורא
 על ידו היתה ליהודים אורה

כב>תוב> ליהודים היתה >אורה ושמחה וששן ויקר> (אס' ח, טז)
 ונ>אמר> ואכלת >ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך> (דב' ח, י)
 ב>רוך...< [על הארץ]

[....]

1 [איש קורץ: כנראה מוסב על המן, אך שימוש זה בתיבה 'קורץ' אינו שגור. ייתכן שהפייטן גזר את הצורה משם העצם 'קורץ' (=אסון; ראה יר' מו, כ), וכוונתו: אדם המביא אסון. לחילופין, ייתכן שהתכוון הפייטן לפעולות של קריצת עין וקריצת שפתיים, הנזכרות במקרא כמאפייני הרשעים (השווה תה' לה, יט; משלי טז, ל). אץ ל...]: הטור לקוי, אך כנראה כוונתו: מיהר המן לבצע את מזימתו הרעה. ואולי ניתן להשלים: 'אץ ל'הפחיד']. 2 הרעה חשב: מוסב כנראה על המן, והשווה אס' ט, כה: 'מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים'. להמ...דין]: אולי ניתן להשלים: 'להמעידי'. 3 למעודדי: להקב"ה (השווה תה' קמו, ו: 'מעודד ענוים יי'). 4 איש יהודי: מרדכי, על פי הפסוק המובא בסמוך. 5 ראה... [מורא: הטור לקוי, אך עניינו כנראה: המן ראה שמרדכי אינו מכבדו ואינו משתחוה לו, על פי המסופר באסתר ג, ב-ה. 6 לעקור... זמורה: להשמיד את עם ישראל ('שורש זמורה', שכן ישראל משולה לגפן [הושע י, א; תה' פ, ט; ועוד]; והשווה יח' טו, ב: 'הזמורה אשר היה בעצי היער', אם כי ההקשר שם שלילי). 7 וזעק... ונורא: מרדכי ('איש ימיני', על פי אס' ב, ה) התפלל להקב"ה ('גדול ונורא', על פי דב' ז, כא). ההשלמה על פי העניין ובהתאם לאקרוסטיכון; והשווה אס' ד, א: 'מרדכי ידע את כל אשר נעשה... ויזעק זעקה גדלה ומרה'. 8 ליהודים אורה: על פי הפסוק המובא בסמוך (וההשלמה על פיו).

קלו. לפורים

מקור: כ"י קיימברידג' T-S H 12.18. נדפס: הברמן, ברכות מעין שלוש, עמ' עט.
חתימה: יהודה (בטור 12); ייחוס: יהודה הלוי בירבי הלל (ראה במבוא, סעיף 3.4.2).

ברכת פור חול

אביע תהילות מתנשא לכל לראש
גדול העצה מגיד אחרית מראש
הושיעי מצורדי ונתן לי תלוי ראש
זחל ורעד האחיז קמיי בימי אשורוש

כב>תוב> ובכל מדינה ומ>דינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון
ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם> (אס' ח,
(י)
ונ>אמר> פותח >את ירך ומשביע לכל חי רצון> (תה' קמה, טז)
>ברוך... הזן>

5 טיעמני מאז טובו והדריך מדריכיי
כל לוחמיי מחץ והפריך מפריכיי
מנכד זאב צמח ונושעו על ידיו ברוכיי
סעדני בדתו בלבוש מלכות יצא מרדכי

1 אביע תהילות: ללשון השווה תה' קיט, קעא: 'תבענה שפתי תהלה'. תהילות... לראש: תהילותיו של הקב"ה
(מתנשא לכל לראש', על פי דה"א כט, יא). 2-3 גדול העצה: הקב"ה, על פי יר' לב, יט. מגיד... ראש: הקב"ה,
על פי יש' מו, י: 'מגיד מראשית אחרית'. הושיעי מצורדי: הושיע אותי מאויביי. ונתן... ראש: הקב"ה רומם אותי;
והביטוי רומם למצוות מחצית השקל נתת לנו תלוי ראש על ידי משה ואמרת "כי תשא את ראש בני ישראל"
(פסדר"כ כי תשא, סימן א, עמ' 17). גדול... ראש: הטורים מיוסדים על מסורת המדרשית המובאת במסכת
סופרים כא, ב, עמ' 355: 'ובאחד באדר משמיעין על השקלים, ולמה באחד באדר, שהיה צפוי וגלוי וידוע לפני מי
שאמר והיה העולם, שהיה המן הרשע עתיד לשקול ככרותיו על ישראל, לפיכך הקדים ואמר למשה שיהו שקלי
ישראל קודמין לשקלי המן'. 4 זחל... קמיי: הקב"ה גרם לכך שאויביי ייאחזו בפחד; והשווה בפסוק המובא בסמוך:
'כי נפל פחד היהודים עליהם'. ללשון הטור השווה שמ' טו, טו: 'יאחזמו רעד' ועוד כיו"ב; ולהוראת השם 'זחל' במובן
של פחד השווה איוב לב, ו: 'על כן זחלתי ואירא'. 5 טיעמני מאז טובו: הקב"ה נתן לי לטעום משוב, כלומר, ברך
אותי בשוב, ומדבר בימי הפורים ('מאז'). מדרכיי: מוריי ומנהיגיי (ומוסב כאן כנראה על מדרכי ואסתר). 6 לוחמיי:
אויביי, הלוחמים נגדי. והפריך מפריכיי: שבר את אויביי ('מפריכיי', המעבידים אותי בפרך). ולשני טורים אלה
השווה לשון הקלירי: 'להדריך מדריכיו / להפריך מפריכיו' (בקדושתא לשבת שובה, 'מעשרה מאמרות', על פי
המילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית). 7 מנכד זאב צמח: מרדכי, אשר נולד לזרע בנימין ('זאב', על פי
בר' מט, כז: 'בנימין זאב יטרף'). ברוכיי: עם ישראל (השווה יש' סה, כג: 'כי זרע ברוכי יי המה'). 8 סעדני: הקב"ה
עזר לי וחזק אותי. ורומם גם ל'סעודה' הנוכחית שנתן לנו. בדתו: כנראה: בזכות שמירת התורה. בלבוש... מדרכי:
על פי הפסוק המובא בסמוך.

[כ] <תוב> ומרדכי >יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוך וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה> (אס' ח, טו)
 [ונ] <אמר> [ואכלת] >ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך> (דב' ח, י)
 [ב] <רוך... על הארץ>

פֶּצַח הַיְּהוּדִים אֲנָעִים לְנוֹרָא
 10 קְרוֹב לְקוֹרְאֵיוּ וּמַמְצִיא לָמוֹ עֲזָרָה
 שְׁתוּלֵי בַחֲצוֹתָיו פָּדָה בְּגִבּוֹרָה
 יְדִידִים הוֹשִׁיעַ וּמִלְפָּנָיו דִּיעָה הִמְצִיא לָמוֹ אוֹרָה

ככ <תוב> ליהודים >היתה אורה ושמחה וששן ויקר> (אס' ח, טז)
 ונ <אמר> בונה >ירושלים יי נדחי ישראל יכנס> (תה' קמז, ב)
 ב <רוך... בונה>

9 פֶּצַח הַיְּהוּדִים: דברי הודאה. לנורא: להקב"ה. 10 קְרוֹב לְקוֹרְאֵיוּ: הקב"ה, על פי תה' קמה, יח. 11 שְׁתוּלֵי בַחֲצוֹתָיו: המליצה על פי תה' צב, יד: 'שתולים בבית יי בחצרות אלהינו יפריחו', ומוסבת כאן על היהודים בשושן, שהיו נאמנים להקב"ה (ובאופן מעשי הם גם נכחו אז בחצרות בית המלך אחשורוש; השווה למשל אס' א, ה). על כינוי זה ראה גם במבוא, עמ' 264. 12 יְדִידִים: עם ישראל (השווה אדר"נ, נוסחא ב, פרק מג, עמ' סא: 'ישראל נקראו ידידים שנאמר "ונתתי את ידידות נפשי" [יר' יב, י]). וּמִלְפָּנָיו דִּיעָה: הנוסח אינו מחוור (בדוחק האקרוסטיכון), אך כנראה כוונתו: בבואו להושיע את עמו נתן להם דיצה ושמחה.

קלז. לפורים

מקור: כ"י פילדלפיה, המוזיאון, e16518 (נוסח היסוד, א); כ"י קיימברידג' T-S NS 101.12 (טורים 9-12, ב); כ"י ביה"ל 5 f 3242 ENA (כולו, אך חתוך לארכו, ג).

ברכה אלפור

נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו / ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו
ברוך אתה יי אלהי-נו מלך העולם > הזן אותנו ואת העולם כלו בטוב בחסד וברחמים נותן לחם לכל
בשר כי לעולם חסדו

אֲזַ בִּימֵי פֻּרִים
בְּכֵן אוֹיְבֵינוּ תַּחֲרִים
גָּאוֹל עִם מְפֻזְרִים
דִּשָּׁן וְכִלְכֵּל נַפְשׁ יִקְרִים

ככתוב ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם (תה' מט, ט)
ונאמר פותיח את ידיך ומשביע לכל חי רצון (תה' קמה, טז)
ברוך אתה יי הזן את הכל

5 לְעוֹלָם | הַעֲמֵד לָנוּ אוֹרָה
וְהוֹפִיעַ לְגֵאוֹל יָפָה וּבִרָה
זְכֹר בְּרַחֲמֶיךָ שֶׁהַפְּזוּרָה
חֲשֵׁק לְגִידֵל לְיִהוּדִים שְׂמִיחָה וְאוֹרָה

ככתוב ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (אס' ח, טז)
ונאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך (דב' ח, י)
וזכר לנו מהרה ברית אבותינו
ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון

שרשרת הפסוקים לברכה הראשונה: פדיון... לעולם| בין השיטין א

3 גאול: הצורה נגזרת על דרך פעלי אפעל. עם מפוזרים: עם ישראל, על פי אס' ג, ח: 'ישנו עם אחד מפזר ומפרד בין העמים'. 4 נפש יקרים: הלשון על פי הפסוק המובא בסמוך, ומוסב כאן על עם ישראל, היקרים בעיני הקב"ה (והשווה ויקרא רבה ב, א, עמ' לד: 'עשרה נקראו יקרים... ישראל מנין, דכתיב "הבן יקיר לי אפרים" (יר' לא, יט)). 6 יפה וברה: כנסת ישראל, על פי שה"ש ו, י. 7 שה פזורה: עם ישראל, על פי יר' נ, יז: 'שה פזורה ישראל'. 8 חשק: תרצה, תחפין. ליהודים... ואורה: על פי הפסוק המובא בסמוך.

10 ויקר | טַבֵּס לְעַם הַנֹּתֵר
יפול צר בגמץ אשר חפר
בְּנִכְתָּב הַנִּסְפָּר
לְקַיִם מֵאֲמָר אֶסְתֵּר הַנִּכְתָּר

ככתוב ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה ונכתב בספר (אס' ט, לב)
ככ>תוב> בונה ירושלם יי נדחי ישראל יכנס (תה' קמז, ב)
שם אצמיה קרן לדויד ערכתי נר למשיחי (תה' קלב, יז)
תמלוך עלינו אתה לבדך ותושיעינו למען שמך / ומלכותך ומלכות בית דויד עבדך במהרה תחזירה
למקומך / כי לך יי מיחלות עינינו / תבנה ציון עיר קדשך בימינו / תנחמינו בה ותשמחינו
בה כאשר הבטחתנו
ברוך אתה יי הבונה ברחמי את ירושלם אמן בימינו ובימיכם ובימי כל עמו ישראל תבנה ציון עיר
קדשך בימינו תנחמינו בה ותשמחינו בה כאשר הבטחתנו
ברוך אתה יי הבונה ברחמי את ירושלם אמן בימינו ובימיכם ובימי כל עמו ישראל תכון עבודה²⁶

8 ליהודים) כנראה כתב שמ ותיקן א שמחה) ליתא ג חתימת הברכה בברכה השנייה: הארץ ה' תלויה א
9 טכס) טיכס ב לעם) כתובה על גבי תיבה אחרת א הַנֹּתֵר) כנראה כתב הספר ותיקן א הנותר ב 10 בגמץ
בגומץ ב 11 הנספר) אחריו מחוק: על[...]. א כנכתב הנספר) כונן מקום הנכתב ב [... ..]..[נכתב ג 12 מאמר] ההשלמה
על פי בג אסתר הנכתב) ליתא בג (בכ"י ג כתב הכתב ומחק)

9 טכס: תקשט, תפאר (וכ"י ב גורס: 'טיכס', בזמן עבר, ולפיו מוסב הטור על היהודים בשושן). לעם הנותר: לעמך
הנשאר גם עכשיו לאחר כל הצרות והפורענויות. (ואם מוסב הטור על היהודים בשושן [כגרסת כ"י ב], אז יהא
פירושו: אלה ששרדו מחורבן הבית הראשון; והשווה יש' ד, ג: 'זהיה הנשאר בציון והנותר בירושלם'). 10 יפול...
חפר: על פי קהלת י, ח: 'חפר גומץ בו יפול', הנדרש על המן בקהלת רבה פרשה י: 'ד"א "חופר גומץ" זה המן
שנאמר "להשמיד להרוג ולאבד" (אס' ג, יג), "בו יפול" שנאמר "ישב מחשבתי הרעה" (אס' ט, כה). 11 הנספר:
קשה להלום תיבה זו, וכנראה רצה לכתוב 'בִּסְפָּר' (בהתאם לפסוק המובא להלן בשרשרת הפסוקים), אך שינה
מפני החרוז. והשווה גרסת כ"י ב (וכמוה כנראה גם כ"י ג): 'פִּזְנָן מְקוֹם הַנִּכְתָּר', המוסב על בית המקדש. 12 לקיים
מאמר] אסתר: על פי הפסוק המובא בסמוך, ועניינו כאן כנראה: תביא לנו ישועה ונחגוג יום מיוחד בעקבותיה,
כמו ב'מאמר אסתר', הקובע את חגיגת ימי הפורים בעקבות ההצלה בשושן. הנכתב: מוסב כנראה על 'מאמר',
וכוונתו: המאמר הנכבד, המאמר המלכותי. כ"י ב וכ"י ג גורסים כאן: 'לְקַיִם מֵאֲמָר' בלבד, ועל פיהם מדובר לא
ב'מאמר אסתר', אלא בהבטחותיו של הקב"ה בעניין בניין המקדש (בהתאם לגרסתם של כ"י אלה בטור הקודם).

²⁶ שורה זו נכתבה כנראה בטעות, שכן חתימת הברכה נרשמה כבר לפני כן.

קלח. לפורים

מקור: כ"י ביה"ל 9 f 3500 ENA + כ"י פריס מוצרי II 250.1.

[....]

[ב] >רוך...< הזן את ה[כל]

טובס יהודי ונתנימן
 פֶּשֶׁר לֹא אֶלְמָן
 מֶלֶךְ נֹתֵן לְכָל קֶץ וְזִמָּן
 שְׂמֵחוּ הַכָּל [... ...]

ככתוב ויתלו את המן על העץ אשר הכין למר[דכי וחמת] המלך שכבה (אס' ז, י)
 ונאמר ואכלת [ושבעת] וברכת את יי אלוהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך (דב' ח, י)
 וזכר לנו מהרה את ברית [אבותינו]

[....]

[..] ים [..] דת [כא] שר עשיתה לאבותינו בימים האלו כן תעשה עמנו
 ב>רוך...< [על הארץ] ועל המזון

פ[... צ...]

5

קָרַן רָמָה וְצִלָּה
 שׁוֹשֵׁן שְׂקֻטָה וְנָחָה
 תַּת לַיהוּדִים אוֹרָה וְשִׂמְחָה

ככתוב [לי]הודים היתה [אורה] ושמחה וששון ויקר (אס' ח, טז)
 ונאמר [ב]ונה [ירשלים] יי נדחי ישראל יב[נס] [תה' קמז, ב]
 ב>רוך...< הבנה ברחמיך את ירו[של]ים] אמן בימינו וב[ימי ...]

[....]

[שבכל יום ויום] הוא מטיב עמנו והוא [...] והוא יגמלינו לעד חן וחסד ורחמים וכל טוב [...] ...]
 טוב [...]

שרשרת הפסוקים: ויתלו... שכבה] נוסף בגליון

1 טובס... ונתנימן: מרדכי (יהודי, על פי אס' ב, ה) הוכן ונקבע (להנהיג ולהושיע את עמו). 2-3 כשר... וזמן:
 כאשר הקב"ה (מלך... וזמן) ראה ופקד את עמו (לא אלמן, על פי יר' נא, ה: כי לא אלמן ישראל). מלך...
 וזמן: המליצה על פי קה' ג, א, והוא משמש כאן ככינוי להקב"ה, הקובע את מועד הגאולה לעמו. וללשון הטור כולו
 השווה נוסח קידוש הלבנה: 'חוק וזמן נתן להם'. 4 שמחו וכו': כנראה יש להשלים מעין: 'שִׂמְחוּ הַכָּל וְיִתְּלוּ אֶת
 הָמָן', על פי החרוז והפסוק המובא בסמוך. אך האקרוסטיכון לקוי, שכן על פי תבנית הפיוט האות 'ע' צריכה
 להופיע בתחילת המילה השנייה בטור. 6 קרנו: מוסב כנראה על מרדכי. 7 ונחה: השווה אס' ט, טז: 'זנוח
 מאיביהם' (אמנם לא מוסב שם על שושן אלא על שאר המדינות). 8 תת: כאשר נתת. ליהודים... ושמחה: על פי
 הפסוק המובא בסמוך.

קלט. לפורים (?)

מקור: כ"י קיימברידג' T-S AS 127.5

[....]

[....] וְדְרִיּוֹשׁ וְאַרְתַּחֲשֶׁסְתָּא מֶלֶךְ פָּרְס

ונ>אמר< כי בנה יי ציון נר[א]ה בכבודו (תה' קב, יז)
ונ>אמר< בונה ירושלם [יי] <נדחי ישראל יכנס> (תה' קמז, ב)
<ברוך...> בונה

1 דריוש וארתחשס[ת]א: כנראה מדובר בבקשה מהקב"ה לאפשר לנו לבנות את המקדש כמו שעשה בימי דריוש וארתחשסתא (שכן מדובר בברכת ירושלים, והטור ממוקם סמוך לפסוקים בעניין בניית ציון).

קמ. לפורים ושבת

מקור: כ"י אוקספורד heb. e 95.2. נדפס: פליישר, קטעים ב, עמ' 34-35.

ברכת סבת ופורניס

אז ביום שֶׁבֶת יוֹצֵר הָרִים
בִּירְךְ עִם הַדּוּרִים
גַּם בְּיָמֵי הַפּוֹרִים
דּוֹד יְנוֹסֵס מִיּוֹסְרִים

כַּתּוֹב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שַׁבַּת מְכַל מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים
לַעֲשׂוֹת (בר' ב, ג)
וְנֹאמַר וַיִּקַּר [פְּדִיּוֹן נַפְשָׁם וְחֻדְלָה לְעוֹלָם] (תה' מט, ט)
>וְנֹאמַר פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן< (תה' קמה, טז)
ב>רוך...< [הזן] אֶת הַכֹּל

5 הָלֹא בְּשַׁבַּת וּפּוֹרִים
וַיִּתֵּן בָּנִים וְחֻרִים
זֶד בְּנֵינוּ עַל עֵץ לְהָרִים
חֻדָּה לְיִהוּדִים כְּלִיל שְׁמוֹנִים

כַּתּוֹב וַיְשַׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשָּׁנָה [לַעֲשׂוֹת] אֶת הַשַּׁבַּת לְדוּרוֹתֶיהָ בְּרִית עוֹלָם (שמי' לא, טז)
>וְנֹאמַר [לְיִהוּדִים] הִתָּה אֹרֶחַ וּשְׂמִיחָה וּשְׁשׂוֹן וַיִּקַּר (אס' ח, טז)
>וְנֹאמַר וְאֶכְלֶת וּשְׁבַעַת וּבִרְכַּת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ< (דב' ח, י)
ב>רוך...< עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמֶּזֶן

10 טוֹעֲמֵי שִׁירָה בְּשַׁבַּת וּפּוֹרִים
יְהוּ פְּעוּלָתָם [נִזְכָּרִים]
כְּבוֹדָם לְהוֹדִיעַ לְדוּרֵי דוּרִים
לְגֵאֲלָם בֶּן מִיד אוֹיְבֵים וְצָרִים

1 יוֹצֵר הָרִים: הקב"ה (על פי עמוס ד, יג). 2 בִּירְךְ עִם הַדּוּרִים: בִּירְךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. (אולם, בפסוק המובא בסוף המחרוזת) (ויברך אלהים את יום השביעי), הקב"ה אינו מברך את העם אלא את השבת. 4 דוד... מיוסרים: הקב"ה (דוד) ירומם את עמו (מיוסרים). 6 ויתק: חזק. כנים וחורים: עם ישראל, הנאמנים והנכבדים (להוראת המילה 'חורים' השווה למשל נח' ז, ה: יאקבצה את החורים ואת הסגנים). 7 זד... להרים: לתלות את בניו של המן (זד). 8 חדוה... שמונים: היהודים שמחו כמו בליל יציאת מצרים (ליל שמורים, על פי שמי' יב, מב). 9 טועמי שירה: אומרי שירה; ומוסב על עם ישראל החוגגים את הפורים בשירים ותושבחות. 10 פעולותם: מוסב כנראה על המצוות הנעשות על ידי העם בפורים. אי-ההתאמה הדקדוקית בין שם זה לבין שאר הטור (המנוסח בלשון זכר) נובעת כנראה מאילוצים של אקרוסטיכון וחרוז; ואולי ניתן לפרש: יהו כולם נזכרים בפעולותיהם. ושמה צ"ל: פְּעוּלֵיהֶם. 11 להודיע... דורים: לעניין השווה אולי יש' סא, ט: זונדע בגוים זרעם.

ככתוב] ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות וחוקים ותורה צוית להם ביד משה עבדך] (נחמיה ט, יד)
 ונאמר ומאמור] אסתר קים דברי הפורני]ם האלה ונכתב בספר (אס' ט, לב)
 >ונאמר בונה ירושלם יי נדחי ישראל יכנס< (תה' קמז, ב)
 ב>רוך...< בנה ירושלם